

UNHA TARDE CON MANOLO PORTELA

Antonio Vázquez Iglesias

José Quinteiro Piñeiro

Jaime Iglesias González

Manuel Portela Arribas é un lerezán coñecido non só pola súa ascendencia familiar e pola súa actividade profesional, senón tamén pola súa participación en diversas actividades públicas locais. Un día aí atrás, pola tardiña, fómolo visitar ó seu domicilio do Socorro

(Juan Bautista Andrade, 133), onde vive desde os tres anos. Chovía desa chuvia criadeira, como criadeira e amena foi para nós a conversa que tivemos con el, coa presenza intermitente da súa dona, Luísa, muller agradable alí onde as haxa, que nos instalou comodamente no salón onde se atopaba o noso amigo Manolo.

Aínda que poida parecer curioso, foi el quen comezou a tertulia preguntándonos polo castelo de Cedofeita, para comentarnos deseguida que, aló polo século XII, o tal castelo fora ocupado polos portugueses para os que tivo palabras de loubanza e aprezo.

– Cando alguén fala mal dos portugueses -afirma-, axiña lle digo que cale, porque el mesmo pode ser descendente lonxano dalgún daqueles lusitanos medievais.

Este asunto e outros dos que falamos aquela tarde confirmáronnos que Manolo Portela é un home lido e amigo de saber.

Estudou a carreira de Comercio en Vigo, pero dedicouse á industria do pan, actividade que lle viña de familia.

–Meu avó -explícanos- xa fora panadeiro. Puxo unha panadería nesta casa, pero como daquela por aquí había pouca poboación, trasladouse ó Pasarón.

Cando o pai de Manolo casa con Sofía, viñeron vivir para o Socorro e reabriron a antiga panadería do avó que, a pesar de denominarse Panadería La Lerezana, era máis coñecida pola panadería de Sofía ou a de Portela.

Do pan e da panadería, conta Manolo mil e unha anécdotas que revelan a calidade profesional e humana da familia. Explícanos algúns segredos da fabricación do pan, como, por exemplo, que a calidade deste depende principalmente da calidade da fariña e do amasado; tamén inflúen a regulación do fermento, o tempo de fermentación, o tipo de forno e o seu punto de temperatura.

– Nós tivemos tres fornos -aclara-: de pedra -que se quentaba con leña-, xiratorio e de pisos. Sempre fixemos o pan con boa fariña, regulando ben o fermento e sen ningún tipo de aditivo; os aditivos talvez conseguen bolas e barras de pan con mellor aparencia, pero, sen dúbida, son de peores características alimentarias.

Probablemente por isto, a panadería de Portela acadou unha grande popularidade e prestixio non só por Lérez senón por Xeve, Verducido, San Vicente, Alba e mesmo por Pontevedra, onde chegou a ter tres repartidores

Durante moitos anos, os pais deron o pan para o comedor da escola da Hermandá que atendía a nenos necesitados da parroquia. Nos anos da fame e penuria regalaban a persoas pobres racións de pan sobrantes ou deformadas, pero perfectamente comestibles. A moitos clientes facíanlles o pan blanco para as vodas das fillas e logo non lles cobraba nada. Tal magnanimidade transmitíase ós empregados. Así, o tío Elías, que repartía o pan desde a Pedra Picada ata San Vicente, dáballes pan ós mozos que retornaban das festas con apetito; logo bebían na fonte da Roana e máis de un tivo que acudir ó médico, porque esquecían aquilo de Se comes pan quente, non bebas auga da fonte.

Manolo Portela móstrase divertido e mesmo enxeñoso cando nos conta o medo que, sendo novo, sentía ó pasar de noite por certos lugares polos que obviamente non había luz eléctrica. Cóntanos como lle impoñía a frondosidade do Gramal e de Monteporreiro cando pasaba por alí de noite. Lembra con desenfado como unha noite pecha, cando baixaba pola congostra que vai da carretera

nova ata a estrada de Santiago, lle comezaron a pasar pola cabeza historias de asaltantes e de aparecidos, almas en pena e outras entelequias semellantes que o conduciron ó pánico. Para a santa compañía ten unha teoría moi particular:

- *Unha noite, estando en Rorís, ó ver como uns veciños do Castelo cruzaban o monte, decateime que a santa compañía non era senón un conxunto de persoas con fachos acesos para iluminarse na escuridade da noite; a esta escena real, a imaxinación popular atribuíulle outras particularidades que todos coñecemos.*

O noso anfitrión naceu hai 72 anos, en plena república, naquel 1934 de fortes convulsións políticas e sociais, sinaladamente a revolución de Asturias e o conflito catalán. Pero, a pesar desta axitación que daquela viviu España, Manolo foi sempre un home de paz e sosegado. O que si o marcou foi a circunstancia de nacer na Gándara.

- *É certo que a cabra sempre tira ó monte - coméntanos- Por iso, eu sempre piei pola Gándara, polo lugar onde nacín. Alí tiña moitos amigos, en especial Tino o Mujino e Agustín. Iamos cazar á*

xunqueira biluricos, patos e becacinas. Cortabamos ameneiros e espichabámoslos no chan no medio da xunqueira para que nos servisen de escondedoiro e deste xeito non escorrentar os paxaros para poderlle disparar mellor.

Neste punto recorda ó Patana, un home maior xa daquela, do que di que era boísimo e que lle temía ós cans porque pensaba que todos tiñan a rabia. Un día, sendo mozos, atopárono na calzada e díxolles que lle deixasen disparar uns tiros contra unha gorra ó aire. O Patana apuntaba e eles botaban a gorra, pero os disparos sempre eran fallidos. Entón propuxéronlle que eles dispararían e que el botase a súa gorra ó aire: cos disparos que lle deron, deixaron a gorra do pobre home coma un coador. Menos mal que despois lle deron unha en bo uso.

E enlazando co Patana, comezamos a falar de personaxes de Lérez. Admiraba ó señor Ogando do Cruceiro, do que di que era coma unha biblioteca do moito que sabía. Coñecía a Pepe o Chosco co que compartiu moitas inquedañas parroquiais. Sente aprezo por don Manuel Osorio, crego que foi de Lérez. Lémbrese do Moreno como o mellor pescador do río Lérez, non só de salmóns senón tamén de

Actual rúa Leandro del Río. Ó fondo o mosteiro de Lérez.

londras. Estimaba a Manilo, culto e locuaz, a quen viu bailar un zapateado encol dunha mesa do bar Rafael. Dos moionantes e carteiristas, falounos do Cañón, do Chicote, de Constante o da Pita e tamén de Amparo, unha mullerona guapa e garrida, que vivía na Piolla e que tivo que emigrar a Venezuela porque a policía andaba perseguíndoa. Pero, para Manolo, o máis singular de todos os carteirista relacionados con Lérez era Venerando. Conta que o cura don Leandro, a pesar de todo, respectaba estes veciños afincados en Lérez e mesmo os defendía diante das autoridades.

- En certa ocasión -explícanos- díxolle D. Leandro a Venerando que o acompañase a ver ó Gobernador coa condición de que, durante o encontro, debía quitarlle o reloxo para demostrarlle as súas habilidades. Venerando aceptou. Chegaron ó despacho, saudáronse, e conversaron. No momento da despedida, o crego, que xa se decatara da sutil manobra do seu acompañante, preguntou que hora era. Entón, o gobernador quere botar man ó reloxo e non o atopa. Don Leandro comeza a rir picaramente e o gobernador decátase da destreza do carteirista.

Aínda que de distinta condición, o Partén tamén era un personaxe popular. Home alto, casado na Ponte das Cabras, que vivía de pouco traballo, algunha caridade e moita picaresca.

- Un día do mes de outubro, -sinala- apareceu o Partén na panadería cun calacú precioso. Ofreceullo a miña nai que llo mercou polo prezo acordado. En días sucesivos seguiu traendo botefas -que tamén se lles chama así ós calacús- e miña nai, Sofía, compráballas con toda a naturalidade. Pero unha tarde chegou meu pai á casa e díxolle a miña nai que o acompañase a finca. Alá foron e, nada máis chegar, ela decatouse do calote do que fora vítima: o Partén estaba vendéndolle os calacús da súa propia finca. Meu pai, cando o viu chamoulle á atención indignado, pero o home contestoulle serenamente: Cala, home, que só lle cobre os portes.

Manolo Portela é un home interesado polos asuntos da parroquia. Así que, cando lle ofreceron ser concelleiro, aceptou o cargo que exerceu entre 1974 e 1979. Coa súa participación lograronse, entre outras realizacións, a mellora do camiño do Castelo a Berducido, a iluminación do cemiterio -que reivindica como parroquial e popular de Lérez

e a consecución do aparcadoiro deste camposanto. Manolo foi, ademais, presidente da Cofradía del Santísimo Cristo del Consuelo; durante os doce anos do seu mandato, chegou a contar con máis de trescentos confrades e cada mes de maio organizaba unhas festas na honra do Cristo que eran famosas en toda a redonda, sinaladamente pola cantidade de foguetes que se queimaban. Lamenta que hoxe non continúe aquela ilusión, maiormente a ausencia das festas.

Alaba os homes e mulleres de Juventud Lerezana non só polo labor realizado senón tamén por se tratar dun proxecto aberto onde participaron xentes de toda condición social e económica: o que non podía aportar diñeiro, traballaba ou entregaba materiais. Recoñece o mérito da Comunidade de Montes polo traballo que vén realizando desde hai anos a prol dos intereses veciñais. Desexa que non se perde a ocasión de reforestar con árbores autóctonas os montes desgraciadamente queimados na vaga de incendios do mes de agosto. Anima á xente nova a incorporarse á tarefa de defender a parroquia tanto desde o punto de vista material como cultural.

No decorrer da conversa falamos de máis temas, anécdotas e personaxes, pero amosamos os máis importantes ou, se cadra, os que nos pareceron máis singulares. En calquera caso, agradecemos a Manolo Portela e á súa dona o tempo que nos dedicaron para falar duns e doutros.

Seu pai e uns amigos.